



FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

М. Т. Ахмедова¹, М. Ў. Дехқонова²

¹ Тошкент тиббиёт академияси «Педагогика ва психология»
кафедраси доценти, педагогика фанлари номзоди

² Низомий номидаги ТДПУ «Бошланғич таълим факультети «Бошланғич
таълим педагогикаси» кафедраси доценти, педагогика фанлари номзоди

ШАХСНИ ШАКЛЛАНИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИДА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Аннотация: Ушбу мақолада муаллифлар томонидан инновацион таълим технологиялари асосида шахсни шаклланиши ва ривожланишида ўқувчиларни дарс жараёнида, дарсдан ташқарида турли адабиётлар, матнлар билан ишлаш, ўрганилган материалларни ёдда сақлаб қолиш, сўзлаб бера олиш, ўз фикрини мустақил баён этиш, дарс жараёнида барча ўқувчиларни баҳолаш имконияти борлиги ва аҳамияти ҳақида фикрлар баён этилган.

Калит сўзлар: инновацион таълим технологиялари, шахсининг шаклланиши, ривожланиш, ўқувчи, дарс жараёни, дарсдан ташқари, адабиёт, матн, ёдда сақлаб қолиш, сўзлаб бера олиш, ўз фикрини мустақил баён этиш, ўқувчиларни баҳолаш.

Ҳозирги кунда таълим жараёнида интерактив методлар, инновацион технологиялар, педагогик ва ахборот технологияларини ўқув тарбия жараёнида қўллашга бўлган қизиқиш, эътибор кундан-кунга кучайиб бормоқда. Бунинг асосий талабларидан бири анъанавий таълимда ўқувчилар фақат тайёр билимларни ўзлаштиришлари керак бўлса, замонавий педагогик технологияда эгаллаш керак бўлган билимларни ўқувчиларнинг ўзлари излаб топишига, мустақил ўрганишга, хулоса чиқаришга ўргатади. Ўқитувчи бу жараёнда шахсни ривожланиши, шаклланиши ва тарбияланиши учун шароит яратиб беради.

Фан - техника тараққийетининг ривожланиши, ахборотларнинг кескин кўпайиб бораётганлиги ва улардан ўқитиш жараёнида фойдаланиш учун вақтнинг чегараланганлиги, шунингдек ёшларни ҳаётга мукамал тайёрлаш талабларининг ортиб бораётганлиги таълим жараёнида инновацион технологиялардан фойдаланиш заруриятини келтириб чиқармоқда

Шунинг учун ҳам олий таълим муассасаларида ҳам замон талабига мос, рақобатбардош кадрлар тайёрлашда янгича ўқитиш методлари, инновацион технологиялардан кенг фойдаланиб келинмоқда. Жумладан, таълим муассасасининг илғор педагоглари дарс жараёнида “Тармоқлар” (кластер), “Бумеранг”, “Скарабей”, “Веер”, “Блиц-ўйин”, “Ақлий хужум”, “Мулоқот” каби технологиялардан кенг фойдаланиб келишмоқда. Бу эса ўз навбатида ўқувчиларнинг билимли, етук, малакали кадр бўлиб етишишларини таъминлайди.

Юқорида номлари келтирилган инновацион технологияларнинг барчаси таълим самарадорлигини оширишга қаратилган бўлсада, она тили ва адабиёт фанларини ўқитишда мавзунинг ўқувчи онгига чуқур етиб боришида, ўқувчининг мустақил фикрлаши, ижод этиши ва изланишга мажбур этишида педагог ва ўқувчининг ҳамкорлигини таъминлашда, рейтинг тизимида ўқувчиларни кўпроқ баҳолашда “Бумеранг” технологиясининг аҳамияти катта эканлигини инобатга олиб, қуйида ушбу технология ва уни дарс жараёнида қўллаш йўллари ва аҳамияти ҳақида тўхталиб ўтамиз.

Мазкур технология дарс жараёнида мавзуни чуқур ва яхлит ҳолатда ўрганиш, ижодий ва эркин фикрни шакллантиришга қаратилган. У турли мазмун ва характердаги мавзуларни ўрганишга мўлжалланган. Бир дарс жараёнида ҳар бир иштирокчининг турли топшириқларни бажариши, навбат билан ўқувчи ёки ўқитувчи ролида бўлиши, керакли баллни тўплашига имконият яратади.

“Бумеранг” технологияси танқидий фикрлаш, мантиқни шакллантиришга имкон беради, хотирани кучайтиради, оғзаки ва ёзма нутқни ўстиришга хизмат қилади.

Таълим билан бир қаторда мазкур метод тарбиявий характердаги қатор вазифаларни амалга оширишга хизмат қилади:

- ✓ жамоа билан ишлаш маҳорати;
- ✓ хушфехллик;
- ✓ кўниқувчанлик;
- ✓ ўзгалар фикрига ҳурмат;
- ✓ фаоллик;
- ✓ раҳбарлик сифатларининг шаклланиши;
- ✓ ўзини холис баҳолаш.

“Бумеранг” технологияси қуйидаги босқичларда амалга оширилади:

1 - босқич.

ўқитувчи ўқувчиларни 5 – 6 кишидан иборат кичик гуруҳларга бўлади ва гуруҳдаги ҳар бир ўқувчига мустақил ўрганиш, фикрлаш ва ёдда сақлаб қолиш учун алоҳида - алоҳида ёзма тарқатма материал беради.

2 - босқич.

Берилган матнни гуруҳ аъзолари якка тартибда алоҳида ўрганишлари, матнни эслаб қолишлари, бошқаларга гапириб беришлари ва иложи борида кўпроқ маълумотни эслаб қолишлари кераклиги ўқитувчи томонидан уқтирилади. Бу босқичда матннинг хажмига қараб 10 – 15 дақиқа вақт ажратилади.

3 - босқич.

Ўқитувчи олдиндан тайёрлаб қўйилган рақамлар ёзилган кичик қоғозларни ҳар бир гуруҳ аъзоларига торттиради. Гуруҳлардаги барча тингловчилар рақамлар ёзилган қоғоздан олишлари керак. Шу тариқа янги гуруҳлар тузилади, яъни, 1 рақамини олганлар битта янги гуруҳ, 2 рақамини олганлар яна бир гуруҳ ва ҳ.к. Гуруҳ аъзолари янги гуруҳга ўтишда ўзлари ўрганган матнни олишади.

4 - босқич.

Рақамлар бўйича янги гуруҳ тузилганда ҳар бир гуруҳда аввалги гуруҳлардан биттадан вакил йиғилади, яъни 4 та гуруҳда 4 хил матн ўрганилган бўлса, умумий мавзу бўйича 4 тингловчи ва 4 хил матн тўпланади.

5 - босқич.

Янги тузилган ҳар бир гуруҳ аъзоси энди бир вақтнинг ўзида ҳам ўқувчи, ҳам ўқитувчи вазифасини ўтайди. Ўқитувчи сифатида ўзи аввал ўрганган матнни бошқаларга гапириб беради, тушунтиради ва уларнинг ўзлаштириш даражасини аниқлайди.

Ўқувчи сифатида гуруҳ аъзолари сўзлаб бераётган матнни тинглаб, эслаб қолади, хулоса чиқаради. Бу жараён учун 20 дақиқа вақт ажратилади. Бу босқичда ўтилаётган янги мавзу тингловчилар томонидан ўзлаштирилган ҳисобланади.

6 - босқич.

Гуруҳлардаги барча тингловчилар ўз матнларини гапириб бўлишгач, ўқитувчи мавзунинг қай даражада ўзлаштирилганини аниқлаш мақсадида савол – жавоб ўтказилади. Шу тариқа янги мавзу мустаҳкамланади.

7 - босқич.

Ҳамма ўзининг дастлабки гуруҳига қайтади.

8 - босқич.

Ўқитувчи тингловчилар барча материал билан таниш эканлигини инобатга олиб, мавзу юзасидан савол - жавоб ўтказилади ва рейтинг тизимида баҳолаб беради, масалан: тўлиқ жавоб – 5 балл, қўшимча – 4 балл, қисман жавоб – 3 балл ва ҳ.к.

9 - босқич.

Ушбу босқичда ўқитувчи тарқатма материаллар асосида тузилган саволлар билан ўқувчиларга мурожаат қилади ва жавобларга қараб ҳар бир гуруҳни ва ўқувчининг балини ҳисоблаб боради.

10 - босқич.

Ўқитувчи ҳар бир гуруҳга ўз матнидан келиб чиққан ҳолда савол тайёрлашни топшириб, 5 -7 дақиқа вақт ажратади.

11 - босқич.

Гуруҳлар бир-бирига савол бериб, гуруҳ аъзоларининг жавобини баҳолаб боришади.

12 - босқич.

Ўқитувчи томонидан ҳар бир ўқувчига иштироки ва жавоби учун баллар қўйилади ва дарсга яқун ясалади.

Хулоса қилиб шуни айтиш лозимки, ушбу технология ўқувчиларни дарс жараёнида, дарсдан ташқарида турли адабиётлар, матнлар билан ишлаш, ўрганилган материалларни ёдда сақлаб қолиш, сўзлаб бера олиш, ўз фикрини мустақил баён этиш, дарс жараёнида барча ўқувчиларни баҳолаш имконияти борлиги билан аҳамиятлидир.

Адабиётлар:

1. Ахмедова, М. Т. (2016). Педагогик компетентлик. Т.: ТДПУ.
2. Ахмедова, М. Т. (2014). Pedagogik konfliktologiya. Т.: TDPU.
3. Ахмедова, М., & Нарметова, Ю. (2022). Neuropedagogika va neyropsixologiya rivojlanib kelayotgan yangi fan sohasi sifatida. Общество и инновации, 3(2), 103-109.
4. Аскарлова, Н. А. Кичик мактаб ёшидаги ўқувчиларнинг билиш жараёнларини коррекциялашга доир. 2015. Педагогика журнали, 4.
5. Ахмедова М., Нарметова Ю., Алишеров Б. (2021). Categories человека в конфликте и методы разрешения конфликтов в возникновении конфликтов между медицинским персоналом.
6. Ахмедова, М. Т. (2020). ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ВО ВНУТРЕННЕЙ И ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ ГОСУДАРСТВА. ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ, (SPECIAL 2-1).
7. Вахрановна, Р. М. (2022). BOSHLANG 'ICH TA'LIM MATEMATIKA DARSLARIDA QADRIYATLAR ORQALI O 'QUVCHILARNI MA'NAVIY TARBIYALASH. INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL, 3(2), 130-135. Tursunaliyevna, A. M., & Karimovna, N. Y. (2022). MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARIDA MADANIY-GIGIYENIK MALAKALARNI TARBIYALASH-BOLALAR ORGANIZMINING JISMONIY RIVOJLANISHIDA MUHIM VOSITA. INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL, 3(1), 98-103.
8. Махсудов, В. Г. (2017). Гармоник тебранишларни инновацион технологиялар асосида ўрганиш («Кейс-стади», «Ассесмент», «Венн диаграммаси» мисолида). Современное образование (Узбекистан), (7), 11-16.
9. Махсудов, В. Г. (2022). Аниқ фанларни ўқитишда масалалар ечиш методларидан фойдаланиш алгоритми. INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL, 3(2), 9-15.
10. Melibaeva, R. (2021). Bolalardagi giperfaollik va diqqat tanqisligi sindromi: sabablari, psixologik tashxisi.

11. Нарметова, Ю. (2014). Кўзи ожиз ва заиф кўрувчи болалар психологик хусусиятларининг ўзига хослиги.
12. Нурматов, А., & Бекмиров, Т. (2021). *Развитие креативности будущего учителя в процессе* (Doctoral dissertation, Тошкент).
13. Юлдашева, Х., & Нарметова, Ю. К. (2022). РОЛЬ РЕЛИГИОЗНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ВОСПИТАНИИ ДУХОВНО РАЗВИТОГО ПОКОЛЕНИЯ СРЕДИ ДЕТЕЙ ИНВАЛИДОВ. INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL, 3(4), 114-117.
14. Umarova, S. (2021). Yoshlarda hadislar yordamida sabr toqatlilik hususiyatini shakillantirish.
15. Хольгитова, Н.К. (2019). ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В УНИВЕРСИТЕТЕ. In *МИРОВАЯ НАУКА XXI ВЕКА* (pp. 12-15).
16. Akhmedova, M. T., Narmetova, Y. K., Nurmatova, I. T., & Malikova, D. U. K. (2022). Communicative Competence Formation in Future Teachers Based on an Integrated Approach. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 9(4), 54-60.